

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології

НАВЧАЛЬНІ ПРОЄКТИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ
ГЕОГРАФІЇ: ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО
МИСЛЕННЯ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 05-414 групи

Спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

Освітньо-професійної програми

«Середня освіта (Географія)»

Таран Анна Костянтинівна

Керівник д.геогр.н., професорка Мальчикова Д.С.

Рецензент д.б.н., професор Ходосовцев О.Є.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретична характеристика та значення навчальних проектів	5
1.1.Поняття «навчальні проекти» та специфіка їх використання..	5
1.2.Типи проектів та етапи роботи над ними.....	9
РОЗДІЛ 2. Дослідження особливостей організації та використання навчальних проектів у вивченні географічних дисциплін.....	12
2.1. Основні особливості використання методу проектів у вивченні географічних дисциплін.....	12
2.2. Стиль взаємодії вчителя і учня у процесі організації навчальних проектів. Переваги та недоліки застосування методу проектів.....	16
2.3. Досвід використання методу проектів на уроці географії у 7 класі.....	17
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24
ДОДАТОК А.....	27
ДОДАТОК Б.....	30
ДОДАТОК В.....	37
ДОДАТОК Г.....	48
ДОДАТОК І.....	49
ДОДАТОК Д.....	50
ДОДАТОК Е.....	51
ДОДАТОК Є.....	52
ДОДАТОК Ж.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна школа, сучасні діти по-іншому почали сприймати цей світ, їх дуже важко зацікавити, донести певну інформацію, тому виникає необхідність переосмислити стандартні підходи до вивчення певної теми, використовувати сучасні технології, прагнути до нововведень, вміти творчо розкрити проблему, самовдосконалюватися та удосконалювати активну життєву позицію учнів.

Основне завдання сучасного вчителя географії полягає в тому, що розвивати у дітей вміння самостійно дізнаватись нові знання, а також на кожному уроці ставити мету – розвивати розуміння навколишнього світу, прилучати дітей до власних відкриттів.

У викладанні географії державним стандартом освіти, пріоритетним завданням є формування життєвої та географічної компетентностей. Акцент ставиться на виховання цілісної вільної особистості, ефективно співпрацювати в групах, формувати у дітей вміння самостійно діяти і мислити, відкриватися для нових зв'язків. Це вимагає впровадження в освітній процес альтернативних способів і форм освітньої діяльності.

Різноманітні аспекти проектної діяльності у закладах середньої освіти вивчали такі вітчизняні учені: С. Гончаренко, І. Єрмакова, Л. Круглик, О. Онопрієнко, Л. Паламарчук, С. Сисоєва О. Стадника, С. Кобернік та інші.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлено загальною тенденцією комплексного вивчення навчальних проєктів у вивченні географічних дисциплін.

Мета дослідження – розкрити специфіку навчальних проєктів у підготовці учнів з географічних дисциплін.

Загальній меті підпорядковане розв'язання таких **завдань**:

- дати загальний огляд поняттю «навчальні проекти» та специфіку їх використання, дослідити типологію проектів та етапи роботи над ними;
- проаналізувати діючі програми шкільних курсів географії та природознавства щодо можливості залучення учнів до проектної діяльності;
- визначити стиль взаємодії учителя й учнів під час методу проектів, виділити основні переваги та недоліки застосування цього методу;
- описати власний досвід використання методу проектів на уроці географії у 7 класі.

Об'єкт дослідження – навчальні проекти у вивченні географічних дисциплін.

Предмет дослідження – особливості застосування навчальних проектів у підготовці учнів з географічних дисциплін.

Під час дослідження ефективним є використання таких **методів**: історичний, логічного аналізу, синтезу та узагальнення, статистичний, аналіз передового педагогічного досвіду, спостереження.

Практична цінність одержаних результатів. Фактичний матеріал може використовуватися під час підготовки до практичних занять, для написання рефератів студентами, у загальноосвітній школі при підготовці до уроків природознавства та географії.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

1.1. Поняття «навчальні проекти» та специфіка їх використання

Сьогодні ХХІ століття визначають часом проектів, в тому числі і в освіті, адже сучасна дитина приходить до школи, щоб бачити проблеми та вчитися їх вирішувати, щоб навчитися діяти, прогнозувати та проектувати. Оволодіння у школі проектними та дослідницькими методами особливо важливе в наш час, тому все більше вчителів цікавляться та намагаються використовувати проектну діяльність на своїх уроках.

Г. Ісаєва подає таку думку: «Проект – це така відкрита і динамічна форма організації навчальної діяльності учнів і педагогічної діяльності вчителя, яка передбачає їх вибір і творче рішення. Проект – це форма організації навчального процесу. Проектна діяльність може стати альтернативою класно-урочного навчання» [11, с. 2].

А також зазначає про його використання: «Проект – це метод навчання. Він може застосовуватися на уроках й у позакласній роботі, орієнтований на досягнення цілей самих учнів, тому неповторний, формує значну кількість умінь і навичок, тому є ефективним, він формує досвід, тому незамінний» [11, с. 2].

У «Енциклопедії освіти» метод проектів визначається як «форма організації навчання, за якої учні отримують знання та вміння у процесі планування і виконання практичних завдань (проектів)» [8].

О. Коберник зазначає таке визначення в «Українському педагогічному словникові»: «метод проєктів – це система навчання, за якою студенти здобувають знання й уміння в процесі планування та використання поступово ускладнених практичних завдань – проєктів» [6, с. 205].

Для учнів метод проєктів є дуже важливим та має хороший вплив на їх розвиток, адже як зазначає Г. Ісаєва: «Проєктні технології дають змогу формувати особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально. В ході роботи над проєктом учні набувають досвіду індивідуальної самостійної діяльності» [11, с. 3].

«Проєктна діяльність – конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв’язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проєкту. Проєктна діяльність належить до унікальних способів людської практики, пов’язаної із передбаченням майбутнього, створенням його ідеального образу, здійсненням та оцінкою наслідків реалізації задумів. Проєктування виступає як творча, інноваційна діяльність, оскільки завжди спрямована на створення об’єктивно і суб’єктивно нового продукту» [8].

«Головним завданням проєктної діяльності є не набуття наукових знань, а допомога дитині зорієнтуватися у суспільному вирі подій та явищ – соціальних, економічних, інформаційних, а також оволодіти досвідом життя в громаді. Все це передбачає не пасивну адаптацію в соціумі, а розвиток активного творчого самоствердження в суспільстві з метою його розвитку та самовдосконалення» [1], - зазначає В. Ассаул.

К. Баханов, В. Нищета виділяють основні принципи методу проєктів:

- «активності у виборі завдання та його опрацюванні;
- життєвого, практичного характеру проєкту, його суспільнокорисної установки;

- інтересу учнів до роботи;
- поєднання теорії з практикою, знань і навичок;
- здатності проекту породжувати в процесі роботи нові спроможності втілення проекту;
- самостійності;
- творчості;
- колективної діяльності» [2, с. 10].

Розробляючи концептуальні положення методу проєктів, В. Зоц виділяє такі функції:

- «Пізнавальну (під час проєктування учні здобувають нові знання та вміння);
- Ціннісноорієнтаційну (спрямованість діяльності людини на певні цінності називається ціннісною орієнтацією);
- Комунікативну (навички спілкування в групі, необхідність презентувати результати діяльності з проєктування);
- Практичну діяльнісний аспект проєктування);
- Функцію гуманізації (особистість учня стає епіцентром діяльності вчителя);
- Критеріально-оціночну (зовнішнє оцінювання, оцінювання вчителем, цінування учнями відбуваються за встановленими заздалегідь критеріями)» [10, с. 3].

«Створення проєкту стимулює учнів до розв'язання проблем, які вимагають певної суми знань, а також розвиває критичне мислення, формує навички роботи з інформацією (учні відбирають відповідну інформацію, аналізують її, систематизують), допомагає вирішувати пізнавальні й творчі завдання у співпраці, де учні виконують різні соціальні ролі» [11, с. 3], відзначає Г. М. Ісаєва.

Проектна діяльність дозволяє формувати й розвивати специфічні навички проєктування, а саме вчити:

- «проблематизації (розгляду проблемного поля та виділенню підпроблем, формулюванню головної проблеми та задачі, яка впливає з цієї проблеми);
- цілепокладанню та плануванню діяльності;
- самоаналізу та рефлексії (самоаналізу успішності та результативності вирішення проблеми проекту);
- презентації своєї діяльності та результатів;
- вмінню готувати матеріал для проведення презентації в наочній формі, використовуючи для цього спеціально підготовлений продукт проектування;
- пошуку потрібної інформації, виокремленню та засвоєнню необхідного знання з інформаційного поля;
- практичному застосуванню знань, умінь, навичок у різноманітних, у т. ч. й нетипових, ситуаціях;
- вибору, освоєнню та використанню адекватної технології створення продукту проектування;
- проведенню дослідження (аналізу, синтезу, висуванню гіпотези, деталізації та узагальненню)» [8].

І. Єрмаков та С. Щевцова висловили думку, що «у процесі проектної діяльності діти оволодівають певними компетенціями, спрямованими на визначення способів діяльності, обрання для себе практичного виду діяльності, оволодіння практичною діяльністю, оцінювання результатів цієї діяльності» [9].

Під час проектної діяльності учні набувають уміння:

- «планувати свою роботу;
- використовувати багато джерел інформації;
- самостійно відбирати й накопичувати матеріали;
- аналізувати, зіставляти факти;
- аргументувати думку;
- приймати рішення;

- установлювати контакти;
- створювати кінцевий продукт (фільм, журнал, проект, сценарій);
- презентувати створене перед аудиторією;
- оцінювати себе і команду» [9].

«Проектна діяльність – це спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально-перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проекту ідеального та реального» [23, с. 13].

Отже, метод проектів – це сукупність прийомів, операцій оволодіння певними практичними або теоретичними знаннями визначеної діяльності. Це шлях до пізнання нового та актуальна організація пізнавального процесу.

1.2. Типи проектів та етапи роботи над ними

Першою спробувала класифікувати навчальні проекти американська професорка Е. Колінгс, виділивши такі проекти:

- «проекти ігор – групові заняття з дітьми: різноманітні ігри, народні танці, драматичні постановки тощо;
- екскурсійні – проведення цільових екскурсій, метою яких є вивчення проблем, пов'язаних з навколишньою природою і суспільним життям;
- оповідальні – розповіді дітей у найрізноманітнішій формі: усній, письмовій, вокальній, художній, музичній тощо;
- конструктивні – проекти, націлені на створення корисного продукту» [13].

Радянський педагог Є. Кагаров пропонує розділити проекти так:

- «домашні проекти – прості наочні проекти з ручної праці, городництва, садівництва, тваринництва тощо (мають одночасно виховне значення і практичну користь);
- промислові та торгові проекти – проектів виконання таких споруд, як міст, зрошувальна система, залізниця, тунель тощо (застосовуються знання різних наукових дисциплін);
- проекти з прикладних наук, засновані на наукових принципах: проектування телескопів, електричних машин, гідростатів тощо;
- проекти з історії та біографії – описання історичного факту або біографії приймається за повноцінний проект;
- характеристика класичних творів літератури» [12].

У сучасній педагогіці розроблена типологія проектів, які можна реалізувати на уроках. Більш детальна класифікація типів проектів наведена у Таблиці 1.1. (додаток А).

Проектна діяльність потребує великої роботи, тому варто виділити етапи розробки проекту:

1. «Підготовка – визначення теми і мети проекту.
2. Планування – визначення джерел інформації, методів дослідження. Розподіл завдань.
3. Дослідження – збір інформації, вирішення поточних задач.
4. Отриманні результатів – аналіз інформації, вирішення поточних задач.
5. Представлення звіту – різні види звітів: усний, комп'ютерна презентація, письмовий звіт, стаття тощо. Захист.
6. Оцінка результатів, рефлексія, корекція» [15].

Метод проектів в основній школі має змінити позицію вчителя: не лише давати голові знання, але й організувати різні види самостійної пізнавальної діяльності школярів. Обов'язкове введення цього методу

потребує організації методичного супроводу: лекцій, семінарів, презентацій, круглих столів, науково-методичних публікацій, як у медійному так і друкованому вигляді.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ У ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

2.1. Основні особливості використання методу проєктів у вивченні географічних дисциплін

Використання методу проєктів під час вивчення географічних дисциплін є дуже важливою складовою навчання, адже діти мають отримувати знання самостійно, вміти цікавитися різними явищами, розкривати певні проблеми та вміти їх вирішувати.

У «Державному стандарті базової середньої освіти» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 зазначається «Метою природничої освітньої галузі є формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, здатен оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем» [7, с. 9].

А також вказуються «Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з природничої освітньої галузі і передбачають, що учень:

- пізнає світ природи засобами наукового дослідження;
- опрацьовує, систематизує та представляє інформацію природничого змісту;

- усвідомлює закономірності природи, роль природничих наук і техніки в житті людини; відповідально поводить для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- розвиває власне наукове мислення, набуває досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці з іншими особами)» [7, с. 9].

У 5 класі вивчається курс «Природознавство», за навчальною програмою [17] визначаються основні завдання цього курсу: «розвиток допитливості школярів, пізнавального інтересу до вивчення предметів освітньої галузі «Природознавство»; виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи, прагнення діяти в навколишньому середовищі відповідно до екологічних норм поведінки; формування цілісної природничо-наукової картини світу; засвоєння та поглиблення знань про різноманіття об'єктів і явищ природи, зв'язок між явищами живої і неживої природи, зміни природного середовища під впливом людини; застосування знань про природу в повсякденному житті для збереження навколишнього середовища та соціально-відповідальної поведінки в ній, адаптації до умов проживання на певній території, самостійного оцінювання рівня безпеки навколишнього середовища як сфери життєдіяльності» [17, с. 2].

Окрема роль надається навчальним проектам, автори програми зауважують: «Навчальні проекти виконуються в малих групах (3–5 учнів). Під час виконання учнями навчальних проектів із природознавства в 5 класі їхні вміння доповнюються і поглиблюються. Так, головними навчальними завданнями в першому запропонованому проекті є формування вміння збирати і фіксувати дані, представляти їх наочно, формулювати висновки (математична, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя), у другому — базових навичок співробітництва (соціальна компетентність), у третьому —

вести тривале спостереження, фіксувати дані в журналі спостережень, формулювати гіпотези, планувати і проводити дослідження, пояснювати отримані результати (компетентності у природничих науках і технологіях). У четвертому проекті до вище названих додається ініціативність і підприємливість та екологічна грамотність. Тематику завдань навчальних проектів учитель може змінювати відповідно до матеріально-технічного забезпечення, наявності власних цікавих дидактичних розробок, рівня підготовленості класу, особливостей природи свого краю тощо» [17, с. 8].

Як зазначається у навчальній програмі 6-9 класів: «Програмою передбачено виконання досліджень, тематика яких може бути змінена вчителем у рамках вивчення відповідної теми. При виборі теми дослідження рекомендується враховувати регіональні особливості, навчально-методичне забезпечення та матеріально-технічне оснащення освітньої діяльності. Із запропонованої тематики досліджень учень за бажанням вибирає 1-2 дослідження (впродовж року) та виконує його індивідуально або у групі. Результати дослідження презентуються і оцінюються вчителем» [5, с. 18].

Детальний аналіз програми з природознавства та географії у 5-11 класах (рівня стандарт) наведено у таблиці 2.1. (додаток Б), де виділено основні теми проектів, які можуть розробити учні.

Дослідивши програму рівня стандарту 5-11-х класів, ми зауважили, що врахувавши вікові особливості учнів, адже чим старший школяр, тим краще він сприймає інформацію, самостійно знаходить, досліджує, критично оцінює ситуацію, тому у 5-9-х класах для навчальних проектів виноситься менше тем, а в 10-11-х набагато більше та учень сам обирає, яку тему він хоче досліджувати, яка тема його зацікавила.

Під час вивчення географії на профільному рівні в 10-11-х класах, учні поглиблюють свої знання з дисципліни, а також: «У процесі

навчання географії на профільному рівні доцільно поєднувати з традиційними сучасні освітні технології – інформаційні, моделювання, проблемно-пошукову (дослідження), проектну, кооперованого, продуктивного навчання тощо» [7, с.112].

У таблиці 2.2. (додаток В) розглянуто тематику навчальних проєктів у 10-11 класах профільного рівня.

На профільному рівні вивчення географії у 10-11-х класах на навчальні проєкти винесено більше тем, задля того аби зацікавити учнів до самостійного дослідження певної теми, пошукової роботи з використанням різних джерел та технологій.

Порівнявши навчальні програми рівня стандарту та профільного рівня, можна зробити висновок, що у профільному рівні, завдяки більшій кількості годин для вивчення дисципліни учні старших класів мають можливість дізнатися більше інформації, проявити свої творчі здібності до пошукової діяльності, дослідити певну тему та поглибити свої знання.

Зауважимо, що на уроках географії для реалізації методу проєктів, можна використовувати такі засоби інформаційно-комунікаційних технологій:

- Мультимедійна презентація (створена у Microsoft Power Point або Canva). Це набір слайдів, у яких міститься текст, фото- або відео- матеріали. Презентацію може виконувати учитель, або один учень окремо, або група учнів.
- Постер – це скорочена версія презентації, але вся інформація вміщена коротко на одному листі, для створення можна використовувати Canva або Microsoft Power Point.
- Віртуальна подорож – короткі відео або ряд фото, в яких демонструється та розповідається, наприклад, про певне місто, країну, острів або океан.

Використання засобів ІКТ при розробці та втіленні проєктів допомагає вчителю та учням краще сприймати матеріал і розширити свої знання.

2.2. Стиль взаємодії вчителя і учня у процесі організації навчальних проєктів. Переваги та недоліки застосування методу проєктів

Під час розробки проєктів учень тісно взаємодіє з вчителем, може в будь-який момент звернутись із запитаннями, проблемами, які викликали під час створення своєї роботи, тому на кожному етапі створення проєкту виділяють діяльність вчителя та діяльність учня. Важливо, щоб учитель не тільки навчав, але й був добрим радником, підтримував дітей під час створення проєкту, мотивував їх робити краще, в чому допомагав та був хорошим наставником.

Вчителю, який застосовує метод проєктів на уроці географії варто врахувати основні вимоги до здійснення проєктної діяльності:

- «наявність значущої у творчому, дослідницькому плані проблеми;
- уміння вчителя ставити ключові та тематичні запитання;
- практична значущість отриманих результатів;
- самостійна робота учнів на уроці та поза уроком;
- структурування змістової частини проєкту;
- використання дослідницьких методів;
- використання дослідницьких методів;
- використання комп'ютерних технологій» [20].

Реалізуючи метод проєктів на уроках географії вчитель має чітко розмежовувати основні етапи діяльності вчителя та учнів під час проєктної діяльності. Більш детально етапи розробки проєкту продемонстровано у таблиці 2.3. (додаток Г).

Під час використання проектної діяльності під час вивчення географічних дисциплін можна виділити переваги та недоліки.

Переваги методу проєктів:

- самостійний розвиток та самореалізація учнів;
- розвиток роботи у групах;
- зміна ролі учнів і вчителя;
- згуртування учнів;
- підвищення мотивації до навчання;
- кожен учень може проявити себе;
- урізноманітнення засобів навчання;
- розвиток ініціативності, творчих здібностей, самооцінювання;

Основні недоліки:

- виникнення технічних накладок;
- проблема оцінювання творчої діяльності учнів;
- переоцінка власних можливостей, адже можна не встигнути зробити проєкт.

Результативність застосування методу проєктів полягає у впровадженні процесуальної та змістовної сторін проектної діяльності учнів на особистісноорієнтовану основу. Взаємодія вчителя та учнів під час розробки та реалізації проектної діяльності дуже важлива, адже вчителю мотивує учнів до виконання проєкту, допомагає, консультує, вказує на проблеми, які треба виправити, контролює та підтримує.

2.3. Досвід використання методу проєктів на уроці географії у 7 класі

Сучасний освітній процес вимагає нових методів та засобів навчання, які допомагають учневі дізнатися більше інформації

самостійно, злагоджено працювати в команді, вміти аналізувати певні факти, виділяти, виділяти головне та добре засвоювати матеріал.

Одне з основних завдань вчителя географії – навчити насолоджуватися навколишнім світом, виховати дітей, які люблять природу, донести всю важливість природних ресурсів. Тому, окрім звичного для всіх атласа та підручника з географії, слід впроваджувати на уроках нові методи та засоби навчання, щоб освітній процес став більш пізнавальним, цікавішим, яскравішим, результативнішим та підвищив інтерес учнів до уроку.

Під час вивченні розділу «Океани» у 7 класі було запропоновано учням підключити сучасні комп'ютерні технології, активізувати діяльність школярів та використати метод проєктів. Задля того, щоб дізнатись більше інформації з теми, яка вивчається дати змогу учням проявити себе, самостійно знайти та проаналізувати певні факти та проявити себе в командній роботі.

Визначивши разом зі школярами тему проєкту «Цікаві факти про океани». Перед учнями постало завдання дізнатися цікаві факти про океани та розробити постери. Діти швидко розподілились на групи та обрали про які океани будуть досліджувати.

I – Юні дослідники Тихого океану;

II – Група дослідників Атлантичного океану;

III – Вчені Індійського океану;

IV – Розвідники Північного Льодовитого океану.

На пошуки інформації, обробку та створення постера школярі мали тиждень часу. Варто відзначити, що учні дуже добре працювали в групах, це показує їх вміння швидко знаходити спільну мову, добре комунікувати між собою та підтримувати один одного. Також важливим є те, що семикласники під час підготовки та розробки постера не соромилися звертатися за допомогою та порадою до вчителя. Найчастіші питання: які кольори обрати, скільки можна використати картинок, яким

має бути текст, деякі питання були щодо інформації, яку краще виділити для постера. Всі отримали вичерпні відповіді та поради. Оскільки дуже важливо під час розробки міні-проектів допомагати учням, підказувати їм певні моменти, бути не тільки вчителем, але й хорошим радником та співрозмовником.

Оскільки заняття проходили онлайн, то під час уроку на платформі ZOOM, за допомогою відеозв'язку, кожна група продемонструвала свій постер, дала гарні та змістовні роз'яснення. Учні активно коментували та захоплювалися роботами один одного, було помітно, що їм дуже цікавий такий метод роботи.

Створення таких постерів допомогло учням самостійно опрацювати інформацію, виділяти основне та цікаве, проявити себе у командній роботі (під час денітрації міні-проектів було видно злагоджену командну роботу). Постер кожної команди по-своєму індивідуальний та оригінальний, учні творчо підійшли до подачі матеріалу.

Перша команда Юні дослідники Тихого океану розробила постер (додаток Г), у якому подано найцікавіші факти про Тихий океан: це найбільше водоймище, у ньому є багато вулканів і високих гірських хребтів, а найглибша точка – Маріанський жолоб, 90% лососевих живе в цьому океані.

Група дослідників Атлантичного океану подала у своєму постері цікавинки про Атлантичний океан (додаток Д). Виділивши, що в цьому океані знаходиться Саргасове море, яке не має берегів, проходить найдовша течія – Гольфстрім, усі кліматичні пояси перетинають його, а назва походить від міфологічного континенту – Атлантида.

На дні океану розташований підводний водоспад, найчастіше акули нападають на людей та саме в цьому океані розташовуються найбільші коралові атоли – виділили Вчені Індійського океану (додаток Е).

Розвідники Північного Льодовитого океану представили таку інформацію: про пересування на дрейфуючих крижинах ведмедів, про «льодове небо» та в цьому океані мешкає найбільше риби (додаток Є).

Розробка та реалізація міні-проектів на уроках географії дозволяє мислити ширше, а не тільки в рамках підручника, учні знаходять нову, цікаву, актуальну інформацію в інтернеті, що розширює їх кругозір та обізнаність з певної теми, школярі більш тісно співпрацюють з учителем, вчаться виділяти головне, реалізують свої творчі ідеї, урізноманітнюють уроки, проявляють зацікавленість, добре працюють у групі, допомагають один одному. Відзначимо, що семикласники добре володіють комп'ютером та відразу розібрались, як працювати з платформою Canva та Microsoft Power Point і виконали свої постери на високому рівні.

ВИСНОВКИ

В наш час один із найперспективніших методів навчання є метод проєктів, адже він підвищує мотивацію до навчання, учень розвиває та реалізує свої творчі та інтелектуальні здібності, а також набувають досвіду самостійно розв'язувати та вирішувати певні проблеми, які вони проєктують у навчанні.

У роботі розглянуто поняття «навчальні проєкти» наявні в педагогічних дослідженнях класифікації типів проєктів. Зазначається, що вчені по-різному трактують поняття, тому що воно є багатогранним – інноваційний підхід до навчання, комплексний процес навчання, процес взаємодії учнів та вчителя, що передбачає творче рішення певної проблеми або ситуації. Провівши аналіз відзначили, що методу проєктів притаманні такі характеристики: самостійна діяльність учнів, залучення учнів до пізнання чогось нового, зацікавленість завданнями. Відповідно до цього виділили основні функції: пізнавальна, практична, ціннісноорієнтовна, комунікативна та критично-оціночна.

Алгоритм роботи на проєктом єдиний: визначення теми і мети проєкту; визначення джерел інформації, методів дослідження; збір інформації, вирішення поточних задач; аналіз інформації, вирішення поточних задач; різні види звітів: усний, комп'ютерна презентація, письмовий звіт, стаття тощо; захист; оцінка результатів, рефлексія.

Важливо відзначити, що під час вивчення курсу «Природознавства» у 5 класі, учням дають лише декілька тем для виконання проєктів, наприклад «Жива і нежива природа навколо нас», «Наш дім – Сонячна система». Темі цих проєктів розраховані на вікові особливості та розвиток творчих здібностей п'ятикласників.

У 6-9-х класах учні розробляють свої дослідження на певні теми. Враховуючи зацікавленість, уміння шукати нову інформацію, дітям пропонуються більш складніші теми, виділимо деякі з них: у 6 класі під

час вивчення курсу «Загальна географія» дослідження «Розробка міні-проекту з утилізації побутових відходів» – цей проєкт допоможе учням висловити свої думки на рахунок збереження навколишнього середовища, у 7 класі «Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу, її наслідки» під час вивчення курсу «Материки та океани», у 8 класі вивчаючи курс «Україна к світі: природа населення» пропонується розробити дослідження «Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини» задля кращого розуміння як може людина впливати на зміни у природі, кожен учень має представити своє бачення на цю проблему, у 9 класі курс «Україна і світове господарство пропонує проєкт «Прояв глобальних проблем у своєму регіоні», адже важливо розуміти і глобальні проблеми людства, а також визначати проблеми свого регіону.

У 10-11-х класах під час вивчення курсів географії на рівні стандарту та на поглибленому рівні теми проєктів майже однакові, але враховуючи вікові особливості, більшу кількість годин для вивчення дисципліни на поглибленому рівні, більше тем для дослідження, вміння критично мислити та оцінювати ситуацію, учні самостійно можуть обирати собі тему проєкту та розробити цікаве і ґрунтовне дослідження.

Під час розробки проєкту учні тісно співпрацюють із вчителем, адже він є мотиватором, контролером та радником, завжди допоможе та щось підкаже.

Враховуючи всі переваги та недоліки методу проєктів, відзначимо що використання проєктної діяльності під час вивчення географічних дисциплін є важливою та цінною складовою, адже це дає можливість учням самостійно вивчати та досліджувати певні теми, розробляти проєкти для кращого засвоєння матеріалу.

Втілення методу проєктів на уроках замінюють роль учителя, адже він тільки організовує пізнавальну діяльність, а діти більше орієнтуються на самостійну діяльність і в пріоритеті у них пошуки,

дослідження та творчий підхід до вивчення певної теми або розгляду проблемного питання. Тому задля активізації учнів та підвищення інтересу до уроків географії варто використовувати метод проєктів з різними інформаційно-комунікаційними технологіями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі. Проектна діяльність у ліцеї: компетентісний потенціал, реорія і практика: Науково-методичний посібник / за ред. С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. К.: Департамент, 2008. 520 с.
2. Баханов К. О. Життєтворчі проекти в навчанні історії України. Х.: Основа, 2008. 109 с.
3. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів. *Дайджест педагогічних ідей та технологій*. 2003. №3. 49–52 с.
4. Бугрій О. В. Теорія і методика формування інтелектуальних умінь учнів у процесі географічної освіти. Кр. Р. 2001. 55 с.
5. Географія та економіка. 6-11 кл. : навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році / Укладач Р. В. Гладковський. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 192 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
7. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
8. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Єрмаков І, Г. Метод проектів у контексті життєвих результатів діяльності учнів. Проектна діяльність у ліцеї: компетентісний потенціал, реорія і практика: Науково-методичний посібник /

- за ред. С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. К.: Департамент, 2008. 520 с.
10. Зоц В. Впроваджуються проектні технології. *Завуч*. 2004. №6. С. 2-3.
 11. Ісаєва Г. М. Метод проектів як форма організації навчальної діяльності у роботі з підручником географії. *Проблеми сучасного підручника*. 2012. №12. С. 400-408.
 12. Кагаров Е. Г. Метод проектов в трудовой школе / Е. Г. Кагаров. – Л. : Брокгауз-Ефрон, 1926. – 88 с. – С. 20–25.
 13. Коллингс Е. Опыт работы американской школы по методу проектов : научное издание / Е. Коллингс ; пер. с англ. С. Тюрберта ; под ред. А. В. Зеленко ; вступит. ст. В. Кильпатрика. – М. : Новая Москва, 1926. – 96 с. – (Б-ка “Вестника образования”).
 14. Лук’янова Л. Технологія організації проектної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 10. С. 16-21
 15. Маханько І. В. Технологія проектування як ефективний засіб формування життєвих компетентностей учнів (навчально-методичний посібник) – Кривий Ріг, 2010. 56 с.
 16. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання. *Завуч*. №13(271). Травень, 2006. 12–14 с.
 17. Навчальна програма «Природознавство» 5 клас. Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
 18. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері: Навчальний посібник / І. В. Петрова. К.: Вид-во КНУКіМ, 2007. 372 с.

19. Про повну загальну середню освіту: Закон України. Зі змінами, внесеними згідно із Законом № 764-IX від 13.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
20. Стадник О. Г. Метод проектів у викладанні географії / О. Стадник. – Х., 2008 – 110 с.
21. Стойкова М. Ігри на уроках географії. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2008. №17–18. С. 22–28.
22. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / укладач Е. І. Федорчук. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. С. 57.
23. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 11-15.
24. Чепіль М. М. Педагогічні технології: нав. посіб./ М. М. Чепіль, Н. З. Дуднік. К.:Академвидав, 2012. 224 с.
25. Ящук С. М. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності. *Рідна школа*. 2004. №4. 9–11 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1 Типи проєктів

Параметр	Тип проєкту	Характеристика	Форма продукту
Кількість учасників	Індивідуальний	Увесь проєкт виконується однією особою	Залежить від виду діяльності
	Груповий	Виконується групою учнів, від яких вимагається розділення обов'язків, спільне вирішення питань, уміння керувати і виконувати вказівки	
Вид діяльності учнів	Творчий	Зміст і структура залежить від креативності, інтересів авторів	Збірник творів, словник, вистава (тематичний вечір) тощо
	Рольовий (ігровий)	Групи учнів виконують окремі завдання з однієї теми, але спільно працюють над аналізом, узагальненням, висновками і кінцевим продуктом	Шкільні стіннівки, буклети, урок-конференція, зведена доповідь тощо
	Дослідницький	Діяльність учнів спрямована на розв'язування творчих завдань. Етапи виконання характерні для будь-якої наукової роботи	Науковий реферат (доповідь), інформаційний стенд
	Інформаційний (ознайомчо-орієнтовний)	Структура відповідає дослідницькому проєкту, але не передбачає експериментальної роботи	Науковий реферат (доповідь), інформаційний стенд, буклет

Продовження табл. 1.1.

	Практико-орієнтований (прикладний)	Результат діяльності, структура проекту чітко визначені. Функції розподілені між учасниками. Підсумки роботи оформлені в суспільно-корисний продукт	Шкільна стіннівка, інформаційний стенд, сценарій тематичного вечора, виставка робіт
	Спрямований проект	Розв'язування запропонованої вчителем діяльнісно-ціннісної задачі засобами інформаційних джерел	Створення та редагування власних цифрових об'єктів
Час виконання	Міні-проект	Виконується у межах уроку	Залежить від виду діяльності
	Коротко-строковий	Виконується у позаурочний час у межах вивчення теми	
	Довго строковий (річні)	Виконується у позаурочний час упродовж року і більше	
Характер координації	Зі скритою координацією	Учитель – повноправний учасник проекту	Залежить від виду діяльності
	З відкритою координацією	Учитель організовує, координує, контролює роботу	
Метод отримання інформації та її джерело	Словесний	Опитування, бесіди для отримання інформації щодо об'єкта, що вивчається	Відповідає дослідницькому методу
	Спостереження	Візуальне вивчення змін властивостей або поведінки природного об'єкта	

Продовження табл. 1.1.

	Збору і обробки статистичних даних	Тлумачення тексту, аналіз його змісту з метою отримання об'єктивних кількісних характеристик	
	Експериментальний	Виконання навчального експерименту	
Функція проекту	Навчальний	Виконується впродовж тривалого періоду	Залежить від виду діяльності
	Контролюючий	Реалізується в ході поточного та підсумкового контролю	Різнопланові завдання
Структура (кількість етапів)	Триетапні	Складаються з етапів: підготовчого, виконавчого, презентаційного	Залежить від виду діяльності
	П'ятиетапні	Має етапи: підготовчий (вироблення концепції); складання плану проекту; впроваджувальний (реалізація); контроль і корекція; заключний	
Предметно-змістовна область	Монопроекти	Реалізуються в межах одного навчального предмета	Залежить від виду діяльності
	Міжпредметні проекти	Виконуються виключно в позаурочний час під керівництвом фахівців з різних областей знань	

Додаток Б

Таблиця 2.1. Аналіз програми з природознавства та географії 5-11 класи (рівень стандарту)

Клас (курс)	Тема	Навчальні проєкти
5 клас (Природознавство)	Вступ	«Жива і нежива природа навколо нас»
	Розділ II. Всесвіт	«Наш дім – Сонячна система»
	РОЗДІЛ III. ЗЕМЛЯ — ПЛАНЕТА СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ Тема 2. Планета Земля як середовище життя організмів	«Вирощування найвищої бобової рослини»
	Тема 3. Людина на планеті Земля	«Смітити не можна переробляти» (про «друге життя» побутових речей)
6 клас (Загальна географія)	Вступ	Спостереження за змінами у природі
	РОЗДІЛ IV. Планета людей Тема 3. Вплив людини на природу	Розробка міні-проєкту з утилізації побутових відходів
7 клас (Материки та океани)	РОЗДІЛ I. Закономірності формування природи материків та океанів Тема 2. Материки та океани – великі природні комплекси географічної оболонки	Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу, її наслідки
	РОЗДІЛ II. Материки тропічних широт Тема 2. Південна Америка	Природні унікальні Південної Америки
	РОЗДІЛ IV. Материки Північної півкулі Тема 1. Північна Америка	Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО
	Тема 2. Євразія	Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі: складання карти маршруту з позначенням країн, природних об'єктів та природних комплексів

Продовження таблиці 2.1.

	РОЗДІЛ VI. Вплив людини на природу материків та океанів Тема 2. Екологічні проблеми материків та океанів	Шляхи розв'язування екологічних проблем
8 клас (Україна у світі: природа, населення)	Розділ I. Географічна карта та робота з нею Тема 2. Топографічні карти	Прокладання маршрутів за топографічною картою та їх обґрунтування
	Розділ II. Географічний простір України Тема 1. Україна на політичній карті Європи і світу	Порівняльна оцінка географічного розміщення України з країнами світу (2 – 3 на вибір)
	Тема 3. Україна на карті годинних поясів	Планування маршруту мандрівки країнами світу з визначенням різниці в часі в них порівняно з київським
	Розділ III. Природні умови і ресурси України Тема 2. Клімат і кліматичні ресурси	Прогнозування погоди за народними прикметами та порівняння з прогнозом в інтернет-джерелах ЗМІ
	Тема 4. Ґрунти та ґрунтові ресурси.	Вплив людини на родючість ґрунтів своєї місцевості
	Тема 7. Ландшафти України.	Ландшафти своєї місцевості, їх освоєння і використання. Виявлення ландшафтів у світі, що мають схожість із ландшафтами України
	Тема 8. Природокористування	Вплив компонентів природи на здоров'я людини. Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини. (на вибір)
	Розділ V. Природа та населення свого адміністративного регіону Тема 3. Населення регіону.	Ознайомлення з об'єктами природи своєї місцевості (екскурсія)

Продовження таблиці 2.1.

9 клас (Україна і світове господарство)	Розділ II. Первинний сектор господарства Тема 3. Добувна промисловість	Проблеми й перспективи освоєння родовищ нафти і природного газу на шельфі Чорного та Азовського морів
	Розділ III. Вторинний сектор господарства Тема 5. Виробництво тканин, одягу, взуття	Малі і середні міста України – центри швейного виробництва.
	Розділ IV. Третинний сектор господарства Тема 1. Транспорт	Міські види транспорту свого обласного центру.
	Розділ V. Глобальні проблеми людства	Прояв глобальних проблем у своєму регіоні
10 клас (Регіони та країни)	Розділ I. ЄВРОПА Тема 1. Загальна характеристика Європи	1. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси у Європі. 2. Відновна електроенергетика в країнах Європи: регіональні особливості та відмінності. 3. Структура й просторова організація виробництва чорних металів у країнах Європи (за вибором учня/учениці)
	Тема 2. Країни Європи	1. «Нове обличчя» Руру – постіндустріальний розвиток: «зелені» міста замість похмурих ландшафтів. 2. Лондон, Берлін, Париж, Київ: схожість і відмінність сучасного розвитку міст. 3. Кластери в Італії як домінуюча форма організації виробництва товарів і послуг (за вибором учня/учениці)
	Розділ II. АЗІЯ Тема 1. Загальна характеристика Азії	1. Екологічні виміри економічного зростання в країнах Азії. 2. Географічне положення країни як чинник її економічного розвитку (на прикладі Туреччини і Сінгапуру).

Продовження таблиці 2.1.

		3. Країни Перської затоки – новий осередок індустріалізації <i>(за вибором учня/учениці)</i>
	Тема 2. Країни Азії	1. Острови Кюсю і Хоккайдо: контрасти Японії. 2. Унікальність економічної системи Китаю. 3. «Коридори зростання» в Індії <i>(за вибором учня/учениці)</i>
	Розділ III. ОКЕАНІЯ Тема 1. Австралія	1. Національні парки Австралії як об'єкти міжнародного туризму. 2. Розвиток Західної Австралії у контексті зростання глобального попиту на природні ресурси. 3. Канберра – політико-адміністративний центр країни <i>(за вибором учня/учениці)</i>
	Тема 2. Мікронезія, Меланезія, Полінезія	1. Нова Зеландія – високорозвинена країна зі сприятливими умовами для ведення бізнесу. 2. Країни Океанії – регіон екзотичного туризму <i>(за вибором учня/учениці)</i>
	Розділ IV. АМЕРИКА Тема 1. Загальна характеристика Америки	1. «Бананові республіки»: типові ознаки та сучасний розвиток. 2. Панамериканське шосе – дорога через три Америки. 3. Туризм як чинник розвитку країн Карибського басейну. <i>(за вибором учня/учениці)</i>
	Тема 2. Країни Америки	1. Форми територіальної організації новітніх видів промислового виробництва у США.

Продовження таблиці 2.1.

		<p>2. Економічна взаємодія вздовж державного кордону між Мексикою і США.</p> <p>3. Складники підприємницького успіху української діаспори в Канаді та США (за вибором учня/учениці)</p>
	<p>Розділ V. АФРИКА Тема 1. Загальна характеристика Африки</p>	<p>1. Кордони на політичній карті Африки: особливості делімітації та демаркації.</p> <p>2. Ангола: успішний розвиток після війни.</p> <p>3. Вплив колоніального минулого на сучасну міжнародну спеціалізацію та просторову структуру господарства країн Тропічної Африки (за вибором учня/учениці)</p>
	Тема 2. Країни Африки	<p>(за вибором учня/учениці)</p> <p>1. «Три кити» економіки Єгипту: Суецький канал, нафта, туризм.</p> <p>2. ПАР серед країн Африки.</p> <p>3. ПАР: одна держава – три столиці.</p>
11 клас (Географічний простір Землі)	<p>Розділ I. Топографія та картографія Тема 2. Картографія</p>	<p>1. Визначення оптимального маршруту руху між визначними об'єктами свого району за допомогою навігаційної карти своєї області.</p> <p>2. Сфери використання даних дистанційного зондування Землі (на вибір)</p>
	<p>Розділ II. Загальні закономірності географічної оболонки Землі Тема 1. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети</p>	<p>1. Моделювання природних явищ на Землі у дні рівнодень та сонцестоянь.</p> <p>2. Прояви сили Коріоліса на річках своєї місцевості</p>

Продовження таблиці 2.1.

	Тема 3. Геологічне середовище людства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Причини заселення схилів вулканів. 2. Сучасні вимоги до будівництва у районах з високою сейсмічністю
	Тема 4. Атмосфера та системи Землі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ресурсний потенціал атмосфери своєї місцевості та приклади його використання. 2. Система протидії засухам у своїй місцевості
	Тема 5. Гідросфера та системи Землі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Система протидії паводкам, повеням, селям і лавинам в окремих районах України. 2. Карстовий рельєф як приклад взаємодії геосфер. 3. Прозорість води у річці (озері, ставку): від чого залежить і чому змінюється?
	Тема 6. Біосфера та системи Землі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Деградовані ґрунти: причини і перспективи використання. 2. Чинники порушення широтної зональності на материках та території України
	Розділ III. Загальні суспільно-географічні закономірності світу Тема 2. Демографічні процеси у світосистемі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уплив старіння населення на місце країни в міжнародному поділі праці. 2. Працевіткі виробництва густозаселених регіонів світу. 3. Екологічні та соціальні проблеми густозаселених регіонів світу
	Тема 3. Глобальна економіка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Світовий ринок патентів: лідери й аутсайтери. 2. Роль транснаціональних компаній у розвитку машинобудівних та хімічних виробництв в Україні

Продовження таблиці 2.1.

	Розділ IV. Суспільна географія України Тема 1. Українська держава	1. Гельсінські угоди (Заключний акт наради з безпеки і співробітництва в Європі) – програма дій для будівництва єдиної, мирної, демократичної Європи
	Тема 2. Населення України	1. Сучасна географія трудової еміграції з України. 2. Соціальні проблеми монофункціональних міст
	Тема 3. Економіка України в міжнародному поділі праці	1. Давальницька сировина у швейній індустрії України: позитивні й негативні аспекти для виробників і споживачів. 2. Офшорна розробка програмного забезпечення в Україні: основні центри, компанії. 3. Реалізація планів сталого (збалансованого) розвитку в різних країнах: успіхи і прорахунки

Додаток В

*Таблиця 2.2. Аналіз програми з географії 10-11 клас
(профільний рівень)*

Клас (курс)	Тема	Навчальні проєкти
10 клас (Регіони та країни)	Розділ І. ГЛОБАЛІЗОВАНИЙ СВІТ Тема 1. Політико-географічні закономірності	1. Місце України в просторовій структурі світового господарства за концепцією «Центр – периферія»
	Тема 2. Географія цивілізацій	1. Основні відмінності цивілізаційних настанов «Заходу» і «Сходу»
	Тема 3. Глобальні закономірності світосистеми	1. Інформаційно-технологічна революція та її вплив на світову економіку. 2. Від економіки індустріального до економіки постіндустріального суспільства
	Розділ ІІ. Європа Тема 1. Загальна характеристика Європи	1. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі. 2. Індекс «транснаціональності» європейських корпорацій: обчислення, обґрунтування країни базування ТНК та ступеня виходу на ринки інших країн (на прикладах «Роше», «Нестле», «Філіпселектронікс», «Водафон» тощо). 3. Відновлювана електроенергетика в країнах Європи: регіональні особливості та відмінності. 4. Структура й просторова організація виробництва чорних металів у країнах Європи. 5. Креативна економіка в Європі: кластери і хаби. 6. Європейські аеропорти-хаби як елементи світової системи авіаперевезень

Продовження таблиці 2.2.

	Тема 2. Країни Європи	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Нове обличчя» Руру: індустріальна культура та зелені міста замість похмурих ландшафтів. 2. Секрети економічних успіхів Німеччини. 3. «Оновлення» економіки депресивних районів Великої Британії. 4. Кластери в Італії як основна форма організації виробництва товарів і послуг. 5. Лондон, Берлін, Париж, Київ: схожість і відмінність джентрифікації. 6. Верхньосілезька агломерація – індустріальне ядро Польщі
	<p style="text-align: center;">Розділ III. Азія Тема 1. Загальна характеристика Азії</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Екологічні виміри економічного зростання в країнах Азії. 2. Географічне положення країни як чинник її економічного розвитку та міжнародної спеціалізації (на прикладі однієї з країн Азії). 3. Вплив ОПЕК на світовий ринок нафти
	Тема 2. Субрегіони та країни Азії	<ol style="list-style-type: none"> 1. Демографічна політика в Китаї та Індії: успіхи та прорахунки. 2. Унікальність економічної системи Китаю. 3. Острови Кюсю і Хоккайдо: контрасти Японії. 4. Японія – основний інвестор розвитку промисловості в «коридорах зростання» Індії

Продовження таблиці 2.2.

		<p>5. Розроблення і презентація проекту винесення японською корпорацією матеріаломісткого (енергомісткого / працемісткого) виробництва в одну з країн Південно-Східної або Південної Азії.</p> <p>6. Нові індустріальні країни Азії: складові успіху.</p> <p>7. Країни Перської затоки як осередок світового господарства.</p> <p>8. Складання тематичного туристичного маршруту для ознайомлення з об'єктами Світової спадщини ЮНЕСКО в одній з країн Азії</p>
	<p>Розділ IV. Океанія Тема 1. Австралійський Союз</p>	<p>1. Національні парки Австралії як об'єкти міжнародного туризму.</p> <p>2. Розвиток Західної Австралії у контексті зростання глобального попиту на природні ресурси.</p> <p>3. Канберра – політико-адміністративний центр країни.</p> <p>4. Економічні інтереси китайських інвесторів в Австралії</p>
	<p>Тема 2. Мікронезія, Меланезія, Полінезія</p>	<p>1. Нова Зеландія – високорозвинена країна зі сприятливими умовами для ведення бізнесу.</p> <p>2. Природні та економічні ризики економічного зростання острівних держав.</p> <p>3. Океанія – регіон екзотичного туризму.</p> <p>4. Вплив на економіку Нової Зеландії зйомки фільму «Володар перстнів».</p>

Продовження таблиці 2.2.

	<p>Розділ V. Америка Тема 1. Загальна характеристика Америки</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Площа країни як чинник її економічного розвитку (на прикладі країн Америки). 2. Моноспеціалізація країни – благо чи зло (на прикладі країн Америки)? 3. «Бананові республіки»: типові ознаки, сучасний розвиток. 4. Країни Латинської Америки у полі геостратегічних інтересів США. 5. Панамериканське шосе – дорога через три Америки. 6. Туризм як чинник розвитку країн Карибського басейну.
	<p>Тема 2. Субрегіони та країни Америки</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нью-Йорк – один з найбільших фінансових центрів світу. 2. Форми територіальної організації новітніх видів промислового виробництва у США. 3. Найновітніші транспортні засоби США: проекти Ілона Маска. 4. Міста в США: особливості планування, джентрифікації. 5. Роль автомобільного транспорту у становленні американського способу життя та формуванні системи розселення. 6. Складники успіху української діаспори в Аргентині. 7. Економічна взаємодія вздовж державного кордону між Мексикою і США

Продовження таблиці 2.2.

	Розділ VI. Африка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кордони на політичній карті Африки: особливості делімітації та демаркації. 2. Вплив колоніального минулого на сучасну міжнародну спеціалізацію та просторову структуру господарства країн Тропічної Африки. 3. Екологічна трагедія Сахелю: причини і шлях призупинення. 4. Ангола: успішний розвиток після війни. 5. Економічні інтереси України в Африці
	Тема 2. Країни Африки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Суецький канал, нафта і туризм – три кити економіки Єгипту. 2. Ніл – «річка, що дарує життя». 3. Пояс бідності на південь від Сахари: причини формування та глобальні наслідки. 4. ПАР серед країн БРІКС (BRICS): порівняльний аналіз. 5. «Різні люди об'єднуються» – девіз Південно-Африканської Республіки. 6. Південно-Африканська Республіка: три столиці однієї держави
	Розділ VII. Сучасні проблеми і стратегії розвитку світу та України на XXI століття Тема 1. Глобалізаційні виклики XXI століття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль провідних країн світу у глобальних політичних процесах. 2. Військово-політичні організації. 3. Типи міжнародних конфліктів у різних регіонах світу. 4. Миротворчі ініціативи ООН
	Тема 2. Стратегії розвитку людства на XXI століття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Концепція полюсів зростання. 2. Роль світової громадськості у подоланні глобальних проблем

Продовження таблиці 2.2.

11 клас (Географічний простір Землі)	Розділ I. Топографія з основами геодезії та картографія. Географічні інформаційні системи (ГІС) та дистанційне зондування Землі (ДЗЗ) Тема 1. Топографія з основами геодезії	<p>1. Позначення на карті свого населеного пункту найбезпечніших шляхів до школи для учнів свого класу (колективна робота).</p> <p>2. Проектування розміщення об'єктів соціальної інфраструктури на топографічній карті своєї місцевості.</p> <p>3. Знаходження на місцевості та оцінювання стану пунктів ДГМУ, що позначені на карті</p>
	Тема 2. Картографія	<p>1. Роль картографії у формуванні системи знань про навколишній світ.</p> <p>2. Значення карт у житті та господарській діяльності людини.</p> <p>3. Історія розвитку картографії від зображень на глиняних табличках до віртуальних карт.</p> <p>4. Особливості написання українською мовою назв країн і населених пунктів на картах.</p>
	Тема 3. Географічні інформаційні системи (ГІС) та дистанційне зондування Землі (ДЗЗ)	<p>Дослідження</p> <p>1. Космічні спостереження за станом сільськогосподарських угідь.</p> <p>2. Дослідження свого населеного пункту на Публічній кадастровій карті України на картографічну відповідність.</p> <p>3. Дослідження відкритих картографічних веб-ресурсі.</p>

Продовження таблиці 2.2.

	<p>Розділ II. Загальні закономірності географічної оболонки Землі</p> <p>Тема 1. Географічні наслідки параметрів Землі як планети. Рухи Землі</p>	<p>1. Моделювання природних явищ на Землі у дні рівнодень та сонцестоянь.</p> <p>2. Прояви сили Коріоліса на річках своєї місцевості та їх екологічні наслідки</p>
	<p>Тема 3. Геологічне середовище людства</p>	<p>1. Конструювання моделі «циклу гірських порід» на основі колекції гірських порід і мінералів.</p> <p>2. Визначення скам'янілостей та різних форм скам'яніння за експонатами місцевого краєзнавчого музею.</p> <p>3. Причини заселення схилів вулканів.</p> <p>4. Сучасні вимоги до будівництва у районах з високою сейсмічністю</p>
	<p>Тема 4. Атмосфера та системи Землі</p>	<p>1. Ресурсний потенціал атмосфери у своїй місцевості та приклади його використання.</p> <p>2. Система протидії засухам у своїй місцевості.</p> <p>3. Дюнно-барханний рельєф як приклад взаємодії геосфер</p>
	<p>Тема 5. Гідросфера та системи Землі</p>	<p>1. Просторові закономірності формування у Світовому океані акваторій з високим рівнем забруднення.</p> <p>2. Система протидії паводкам і повеням в окремих районах України.</p> <p>3. Карстовий рельєф як приклад взаємодії геосфер.</p> <p>4. Прозорість води у річці (озері, ставку): від чого залежить і чому змінюється?</p> <p>5. Річки – міжнародні транспортні коридори.</p> <p>6. Екологічні проблеми малих річок свого регіону</p>

Продовження таблиці 2.2.

	Тема 6. Біосфера та системи Землі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рослини і тварини навколо свого населеного пункту, записані у Червоній книзі України. 2. Деградовані ґрунти: причини і перспективи використання
	<p>Розділ III. Загальні суспільно-географічні закономірності світу Тема 2. Демографічні процеси у світосистемі</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сезонність укладання шлюбів та народжень. 2. Уплив старіння населення на місце країни в міжнародному поділі праці. 3. Працевіткі виробництва густозаселених регіонів світу. 4. Економічні, адміністративно-правові та виховні заходи демографічної політики в одній з країн світу. 5. Екологічні та соціальні проблеми густозаселених регіонів світу
	Тема 3. Глобальна економіка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Світовий ринок патентів: лідери й аутсайтери. 2. Соціальні та економічні чинники розташування виробництва окремих технічних сільськогосподарських культур у світі й Україні. 3. Трансконтинентальна виробнича кооперація у виробництві літаків корпорації «Боїнг» (США). 4. Роль ТНК у розвитку хімічних виробництв в Україні
	Тема 4. Соціально-культурні складники світосистеми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уплив глобалізації на особливості житла, інтер'єру, одягу. 2. Культура племен Амазонії і жителів мегаполісів США: параметри цінності.

Продовження таблиці 2.2.

	Тема 5. Політична географія та геополітика	1. Написання есе на тему «Територіально-політична система своєї області»
	Розділ IV. Суспільна географія держави (на прикладі України) Тема 1. Українська держава	1. Проблеми і шляхи вдосконалення адміністративно-територіального устрою України. 2. Гельсінські угоди (Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва в Європі) – програмою дій для будівництва єдиної, мирної, демократичної Європи. 3. Спірні території та невизнані державні утвори в Європі
	Тема 2. Населення України	1. Сучасна географія трудової еміграції з України. 2. Соціальні проблеми монофункціональних міст. 3. Чому зникають села з карти України? 4. Розселення кримських татар, кримчаків, караїмів, гагаузів в Україні. 5. Встановлення зв'язку між рівнем забруднення навколишнього середовища та рівнем захворюваності населення на прикладі населених пунктів різного розміру (село, селище, мале місто, середнє місто, місто-мільйонер). Обчислення індексу розвитку людського потенціалу для обраної країни, регіону, свого населеного пункту

Продовження таблиці 2.2.

	Тема 3. Економіка України у міжнародному поділі праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль малого бізнесу в розвитку туризму і курортного господарства. 2. Давальницька сировина у швейній індустрії України: позитивні й негативні аспекти для виробників і споживачів. 3. Офшорна розробка програмного забезпечення в Україні: основні центри, компанії
	Тема 4. Культура України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опис та презентація особливостей культури представників етнографічних груп (групи) українців, що живуть у вашому населеному пункті. 2. Основні конфесійні групи населення своєї місцевості
	Тема 5. Особливості політичної організації України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Територіальні громади: сутність, становлення, сучасні реалії
	Тема 6. Суспільно-географічна характеристика своєї області	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адміністративно-територіальна реформа області: досвід формування територіальних громад. 2. Дефіцитні професії у своєму населеному пункті. 3. Використання альтернативних джерел енергії у домогосподарствах. 4. Ресурсний потенціал свого населеного пункту для організації фестивалю народних традицій, побуту. 5. Закономірності розташування звалищ побутового сміття

Продовження таблиці 2.2.

	<p>Розділ V. Суспільно-географічне бачення глобальних проблем людства, глобальні стратегії і прогнози</p> <p>Тема 1. Глобальні проблеми людства</p>	<p>1. Географія збройних конфліктів у сучасному світі.</p> <p>2. Використання відновлюваних джерел енергії Світового океану.</p> <p>3. Найменш розвинені країни світу: минуле, сучасне, майбутнє (на прикладі однієї з найбільш відсталих країн світу)</p>
	<p>Тема 2. Глобальні стратегії розвитку</p>	<p>1. Реалізація планів сталого розвитку в різних країнах: успіхи і прорахунки</p>

Додаток Г

Таблиця 2.3. Етапи роботи над проєктом

Етап створення проєкту	Діяльність учнів	Діяльність вчителя
Підготовка	Обговорення предмету з учителем, формулювання мети	Мотивація учнів, допомога у визначенні мети
Планування	Формування завдань та плану дій	За потребою консультація
Дослідження	Виконання дослідження	Спостереження, поради
Отримання результатів	Аналіз та систематизація інформації	Спостереження, поради
Представлення звіту	Звітують, обґрунтовують, обговорюють	Увага, дискусія, зовнішня оцінка роботи
Оцінка результату, рефлексія	Приймають участь в оцінюванні шляхом обговорення, самооцінка та взаємооцінка	Оцінювання та підтримка діяльності учнів

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ТИХИЙ ОКЕАН

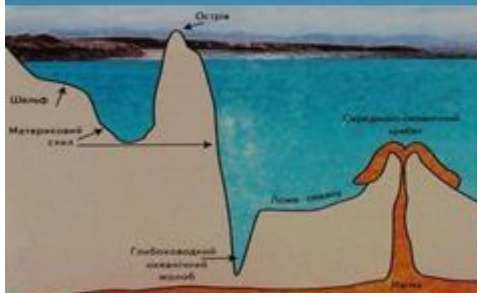

Виконавці:

Команда "Юні дослідники
Тихого океану"

Тихий океан - найбільше на Землі водоймище. На його частку припадає майже 50% Світового океану.

У Тихому океані розташована величезна кількість вулканів. Більшість з них - діючі. Тому до 90% землетрусів відбуваються в цій місцевості. Швидкість руху хвиль може сягати 900 кілометрів на годину.

У Тихому океані є високі гірські хребти і вершини. Однак, вони повністю сховані під водою.

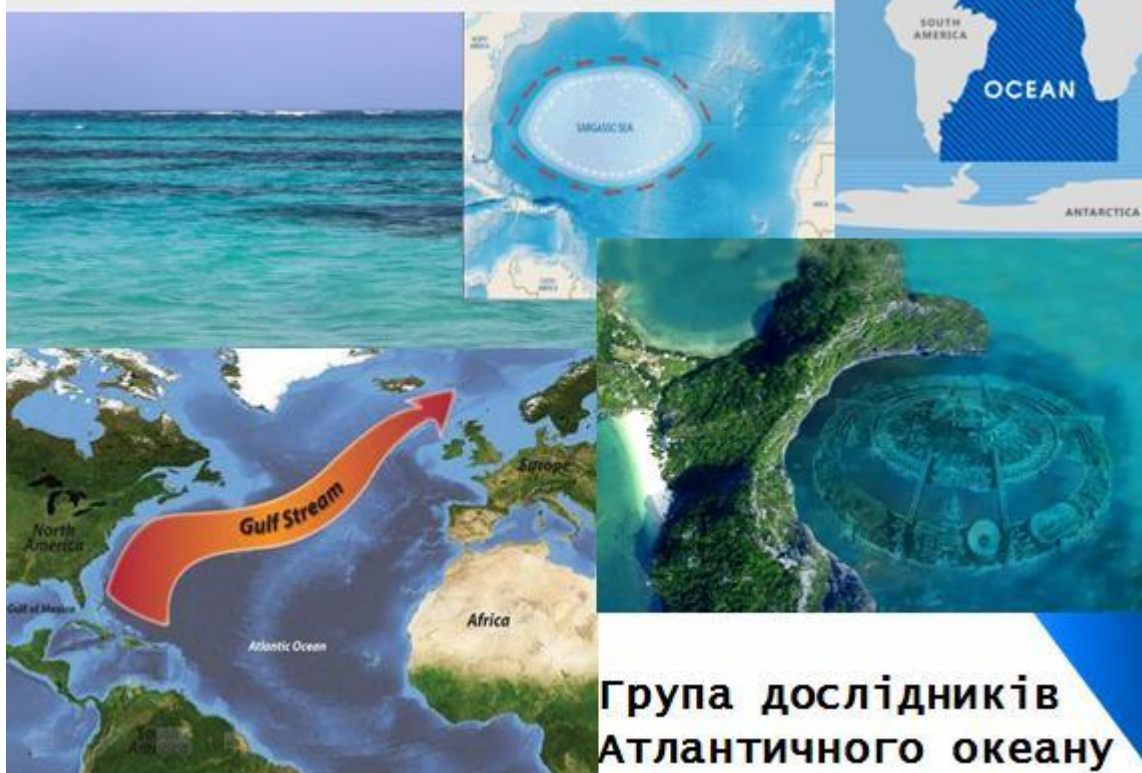
Найглибшою точкою, є Маріанський жолоб, розташований на глибині 11 034 м.

Понад 90% різновидів лососевих риб живе в Тихому океані. Однак виловлювання таких риб обмежене на законодавчому рівні.

- Назва океану походить від імені міфічного континенту – Атлантида, який був розташований, якщо вірити легендам, десь в Атлантичному океані.
- Завдяки своїй витягнутій формі, Атлантичний океан проходить через усі наявні на Землі кліматичні пояси, від Арктики до Антарктиди.
- Саргасове море, єдине в світі море без берегів, знаходиться саме в Атлантичному океані.
- По ньому проходить Гольфстрім, найдовша у світі течія.

ЦІКАВИНКИ ПРО АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН

Група дослідників
Атлантичного океану

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ІНДІЙСЬКИЙ ОКЕАН

Вчені Індійського океану

В океані розташовані найбільші коралові атоли

Найчастіше акули нападають на людей в водах і морях саме цього океану.

На дні Індійського океану, поруч з островом Маврикій, розташований унікальний підводний водоспад, який виглядає, як справжній завдяки текучому піску.

ЦІКАВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПІВНІЧНИЙ ЛЬОДОВИТИЙ ОКЕАН

Найменший за площею океан Землі.
Площа - 14,7 млн.км².

У Північному Льодовитому незважаючи на безжиттєвість, мешкає риби більше, ніж в якому-небудь іншому місці на планеті.

Нерідко у водах цього океану можна побачити білих ведмедів, які пересуваються на дрейфуючих крижинах.

Унікальне явище «льодове небо», що виникає в той момент, коли світлові промені, потрапляючи на крижану поверхню, відбивалися від неї і проектувалися в небо.

Розвідники Північного
Льодовитого океану

ДОДАТОК Ж

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, _____, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)